

Raffel & Co.

- en historie om fire generationer

Hermann Raffel

For godt 130 år siden rejser Hermann Raffel fra Ålborg til København, hvor han den 21. januar 1869 løser grossererborgerskab og starter agentur- og handelshuset Hermann Raffel, der senere skal blive til Raffel & Co. as. Hermann Raffel er udlært i manufakturhandelen, og oprindeligt er firmaet Hermann Raffel tænkt som agentur i klædevarer, men kommer gradvis til at omfatte metalvarer, som skal vise sig at blive en væsentlig forretning. Men det er ikke kun metalvarer, Hermann Raffel handler med. I 1875 kommer han i forbindelse med det amerikanske handelshus Markt & Co. i New York, og derigennem introducerer han nye amerikanske varer på det danske marked. Hermann Raffel bliver hurtigt kendt for at kunne sælge alt, hvad han kan skaffe: fiskegarn, manufakturvarer, sejldug, værktøj, kødmaskiner, dørhåndtag, flasketråd, penne, urkæder, skosværte, smør, vækkeure, galanterivarer, prismer, damprør, nitter, nagler, telefontråd, havannacigarer, sporgognsskiner, æbler, cykler, vinkeljern, møtrikker og kålhoveder. Han plejede spøgende at sige om selv: "at han handlede med alt lige fra smør til jernplader, fra knappenåle til lokomotiver". Blandt hans første kunder i København kan nævnes Th. Wessel & Vett (Magasin du Nord) og Tuborg.

Hermann Raffel er med andre ord foregangsmand for alt nyt og øjner salgsmuligheder alle vegne længe før nogen anden. Han viger heller ikke tilbage for nogen ulejlighed, når det gælder om at skaffe sig en god forbindelse. I den henseende har han ofte en god støtte i sin svoger, Gehejmeetsraad Is. Glückstadt, der i sin egenskab af direktør for Landmandsbanken får mange henvendelser fra udenlandske firmaer om at skaffe dem repræsentation i Danmark. I 1876 henvender det tyske selskab Düsseldorfer Eisen- und Draht-Industrie sig til Landmandsbanken eftersom deres repræsentant A. Wallich er død, og de nu er på udkig efter en anden, som kan repræsentere dem i Danmark. Glückstadt henviser dem til Hermann Raffel, som derefter overtager agenturet i 1877. Denne forretningsaftale giver Raffels forretning et betydeligt opsving, men den lægger samtidig et så stærkt beslag på hans tid, at han efterhånden trækker sig helt ud af manufakturbranchen.

Samme år den 1. maj gifter Hermann Raffel sig med Sofie Elise Anna Berlak. To år efter får de sønnen Alfred Berlak Raffel (29. Sept. 1879). Raffel mister dog sin unge hustru kun en måned efter fødslen. Den 14. Februar 1884 gifter Hermann Raffel sig med lillesøsteren Julie Selma Charlotte (Lolla) Berlak. Sammen med Lolla får han den 17. maj 1899 sønnen Eigil Raffel. Lolla følger sin mands forretning med største interesse, og hun rejser ofte med ham på de utallige udlandsrejser. At hun har flair for forretningslivet viser sig siden, da hun må overtage forretningen efter sin mands død.

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

En af Herman Raffels helt store bedrifter er at skabe en trådindustri herhjemme. I årenes løb er Hermann Raffel blevet hovedagent i Danmark for salg af forskellige arter af jerntråd og stifter. Trådforbruget er på det tidspunkt i stadig stigning, dels på grund af telefonanlæg, udvikling af den elektri-

ske industri m.m., dels på grund af den tiltagende brug af pigtråd, hegtråd o.l. Samtidig dannes der i udlandet inden for jernindustrien flere og flere syndikater ved sammenslutning af de pågældende værker, hvorved priserne på det danske marked kan strammes. Disse forskellige omstændigheder bevirker, at Hermann Raffel giver sig til at spekulere over mulighederne for en hjemlig trådindustri; han må imidlertid længe sysle med tanken, inden den bliver til virkelighed. Allerede i 1884 taler han med en af sine største kunder i Malmö, Bønnelycke & Thurøe, om mulighederne for anlæg af en stiftefabrik i Sverige, der kan forsyne hele Skandinavien.

Men der kommer til at gå over en halv snes år, inden det lykkes Hermann Raffel at gennemføre sin idé. I 1890 er ingeniør H.P. Prior kommet hjem fra Amerika, og året efter anlægges han Nordisk Kabelfabrik. I 1893 sælger Hermann Raffel ham en maskine til forfærdigelse af pigtråd ud fra den aftale, at Prior skal betale maskinen med leveret arbejde og ved ikke at fabrikere pigtråd til noget andet firma, hvorimod Raffel skal beskæftige ham med fabrikation af mindst 100,000 Pd. årlig. Det er derfor naturligt, at Raffel først og fremmest indvier Prior i sine planer, og omstændighederne følger sig gunstig for deres realisation. Efter at have sikret sig en grund på ca. 5 tdr. land tæt ved Middelfart, hvor der er let adgang fra jernbanen og ad søvejen, afholder man den 5. februar 1898 et møde på Hermann Raffels kontor i Bredgade. Foruden Hermann Raffel deltager hans kompagnon Johannes Jørgensen, broderen Emil Raffel, svogeren Is. Glückstadt, H.P. Prior, grosserer Oskar Ekman og direktør for Orlogsværftet J.C. Tuxen i dette møde. På mødet besluttet det at opføre et trådværk på grunden i Middelfart og omdanne H.P. Priors hidtilværende forretning og fabrikation til et aktieselskab, nemlig aktieselskabet Nordiske Kabel- og Traadfabriker, der samtidig skal overtage Nordisk Kabelfabrik. H.P. Prior bliver selskabets direktør, mens Hermann Raffel for et tidsrum af 10 år får overdraget eneforhandlingen for Skandinavien af de fabrikater, der fremstilledes på fabrikken i Middelfart. Den 21. februar 1898 bliver aktieselskabet endelig stiftet med en kapital på 750.000 kr., der er tegnet underhånden, og det følgende år i april sættes fabrikken i drift. Overenskomsten mellem Aktieselskabet Nordiske Kabel- og Traadfabriker og Hermann Raffel bliver senere fornyet indtil 1918.

Sønnen Alfred Raffel

1897 tager den ældste søn Alfred Raffel studentereksamen fra Slomanns Skole, hvorefter han begynder at studere medicin, tage filosofikum og botanik. Men efter halvanden års forløb beslutter han sig for at gå handelsvejen som sin far. Han påbegynder sin uddannelse 1. marts 1899 i A/S Det Østasiatiske Kompagni, og faderen ser nu ham som sin arvtager i firmaet. Samme år får Hermann Raffel derfor foretaget en ændring i interessentskabskontakten, således at sønnen efter visse bestemmelser kan indtræde i firmaet som ansvarlig deltager ved Hermanns død. I det følgende år bliver Alfred Raffel ansat i det belgiske firma Compagnie Commerciale, som hans far har forbindelse med. Hans ophold i Belgien bliver dog ikke af lang varighed, da hans far, der har været syg i længere tid, pludselig bliver meget dårlig og må indlægges. Den 2. marts 1901 dør Hermann Raffel på Professor Rovsings Klinik, Østerbro.

Efter Hermann Raffels død føres forretningen videre af hans enke Lolla og af hans mangeårige kompagnon grosserer Johannes Jørgensen, da ingen af de to sønner er myndige endnu. Alfred Raffel bliver efter sin fars død et år i Danmark for at sætte sig ind i firmaets gang. I februar 1902 rejser han så til Amerika for at sætte sig ind i de amerikanske forretningsforhold. Han bliver ansat hos Markt & Co., der på det tidspunkt er firmaets længste forretningsforbindelse. Efter knap at have været i Amerika i et år beder Lolla ham om at komme hjem til Danmark igen, da hun har brug for ham i firmaet, og det følgende år får han prokura. Den 21. december 1905 tager han grossererborgerskab, og fra 1. januar 1906 optages han som deltager i firmaet.

“Det bekendtgøres herved, at Hr. Johannes Jørgensen Dags Dato er udtraadt af mit firma.
Kjøbenhavn, den 20de Marts 1907.

Hermann Raffel”

Året efter er denne lille notits indrykket i Berlingske Tidende Aftenpost. I længere tid har Johannes Jørgensen for egen regning, men i firmaets navn foretaget omfattende spekulationer navnlig i amerikanske jernbaneaktier og sydamerikanske og australske mineaktier. Hvor stort tabet bliver for Hermann Raffel er aldrig blevet opgivet, og i det hele taget går firmaet stille med dørene. Men i aviserne bliver det en sensation og overskrifterne er bl.a. “Johannes Jørgensen smidt ud af Firmaet Hermann Raffel - Umaadelige Tab - Vilde Børsspekulationer” og “Børsspekulanten Johannes Jørgensen. Den største Skandale paa Børsen i mange Aar. Et tab paa en halv Million. Rejst med 50.000 Kr.”

Efter skandalen med Johannes Jørgensen går ledelsen over til Alfred Raffel, der nu bliver firmaets chef. Med Alfred Raffels overtagelse af firmaet sker der en del nye tiltag. Firmaet er i april 1906 rykket ind i fabriksejer Chr. Hasselbachs ejendom Kejsergade 2. Kontorerne bliver adskilt fra hinanden og moderne forretningsprincipper bliver nu indført i det daglige arbejde. Man begynder bl.a. at udsende de første kataloger med en oversigt over de enkelte varer, som firmaet forhandler. I 1906 har firmaet overtaget agenturet for Colgate & Co. i New York, og netop disse artikler arbejder man meget på at udbrede med henblik på udvidelse.

Colgate-produkter fra Hermann Raffels katalog omkring 1. verdenskrig:

Firmaet udvider i 1913 med et lager i Skindergade 29, hvor man ombygger baghuset til formålet. Men pladsen viser sig stadig at være for lille, så i 1916 køber man en grund i Københavns nye Sydhavn og opfører en moderne lagerbygning. I 1917 kan den nye bygning tages i brug, der er bygget efter alle de moderne principper og med en beliggenhed med let adgang til søsiden og med sidespor, således at jernbanevognene kan køre lige ind i lagerbygningen. Firmaets udvikling og fremgang kan også ses på det voksende personale, der fra 24 ansatte i 1906 stiger til 31 i 1907. I 1911 er antallet af ansatte oppe på 44, mens det i 1913 er steget til ca. 60.

50 års jubilæum

I 1919 kan firmaet holde 50 års jubilæum, og i den anledning udsender Alfred Raffel et stort illustreret jubilæumsskrift, der er forfattet af direktøren for Dansk Genealogisk Institut, hr. Th. Hauch-Fausbøll. I landets samtlige store aviser kan man læse om Hermann Raffels 50 års jubilæum, og hver især fortæller de historien om den unge Hermann Raffel, der er taget fra Jylland til København for at tage grossererborgerskabet og starte handelshuset Hermann Raffel. Berlingske Tidendes artikel indledes således:

“Idag har det kendte og ansete københavnske Handelshus Hermann Raffel bestaaet i et halvt Aarhundrede, idet dets Stifter efter hvem Firmaet har Navn paa denne Dato i 1869 tog Grossererborgerskab i Kjøbenhavn.”

Hermann Raffel A/S

Den 7. maj 1920 indkalder Alfred Raffel til møde, hvor han fremlægger sin idé om at danne et aktieselskab, der skal overtage den virksomhed, som firmaet Hermann Raffel hidtil har drevet. De tilstedeværende på mødet er Alfred Raffel selv, Fru Charlotte Raffel (Lolla) og højesteretssagfører C.L. David, der begge går ind for forslaget. Herefter blev firmaet Hermann Raffel omdannet til aktieselskabet, Hermann Raffel A/S. Alfred Raffel bliver aktieselskabets administrerende direktør, og foruden ham sidder Lolla Raffel og højesteretssagfører C.L. David i bestyrelsen. Aktiekapitalen er 2 millioner, hvoraf 1.2 millioner indbetales med varelager og 800.000 kr. med goodwill.

De vanskelige 20'ere

Frem til 1920 går det godt for firmaet Hermann Raffel A/S, men succesen varer ikke ved. 1920'erne bliver en vanskelig periode for det nyoprettede aktieselskab og allerede i årsberetningen fra 1921 kan man læse om firmaets begyndende modgang:

“Det er desværre Beretning om et sørgeligt Resultat for Aaret 1921, jeg hermed skal aflægge. Underskuddet paa Gevinst- og Tabskonto andrager: Kr. 484.928,08”

I samme årsberetning giver Alfred Raffel en forklaring på, hvad det dårlige resultat skyldes: “Aarsagerne er jo de almenkendte: Prisfald og Kundernes deraf følgende Tilbageholdenhed med Indkøb.” Dette har betydet, at firmaets omsætning i 1921 er faldet til 3,6 millioner modsat året før, hvor omsætningen ligger på 8,4 millioner. Grunden til prisfald og kundernes forsigtighed med at købe ind reflekteres der meget over i beretningen:

“Det har været saaledes, at vore Kunder (Isenkræmmerne) har ligget med ganske betydelige lagre og desuden af den lave tyske Valuta har set sig fristede til at gøre en Del af de Indkøb, der ellers normalt gøres fra Grossistlagre, ved direkte Indskrivning fra Tyskland. Desuden er jo Priserne faldet i høj Grad og hurtigere, end de under almindelige Konjunktursvingninger plejer. Hertil har i meget høj Grad den Omstændighed bidraget, at en Del større Handelsfirmaer, der var opstaaet under Kriegen, havde indkøbt saa store Kvantiteter - ogsaa af de Varer vi handler med - at disse Varemængder, da de skulde sælges for at frigøre Kapital for disse Firmaer, i høj Grad har trykket Markedet, navnlig da Kvantiteterne, som formentlig har været beregnet til videre Eksport, var ganske overvældende for det danske Marked. Ikke blot de billige Priser, til hvilke disse Varer kastedes paa Markedet, ødelagde Prisniveauet, men Mængden har ogsaa virket stærkt hæmmende paa normale Forretnings Gang.

Naar, som ovenfor anført, i Forvejen Detaillisternes Lagre var mere end velfyldte, har ogsaa den Prispolitik, som enkelte danske Fabriker for at animere Salget har fulgt - nemlig en stærk Nedsættelse af Priserne - været ganske forfejlet og kun haft til Følge, at Køberne har holdt sig tilbage. Naar Lagrene er saa fyldte, at Købeevnen brister, kan man jo ikke animere til Køb ved billige Priser, naar der dog intet Forbrug er. Der opnaaedes derfor en altfor hastig Nedsættelse af alle Værdier.

Tager man en Artikel som Søm, saa kalkulerede den 1. Januar 1921 en Pakke 3” Søm Kr. 2.70. Vi havde i vor sidste Lageropgørelse optaget disse Søm til Kr. 2.16. Den 15. Februar reduceredes Prisen til Kr. 1.47, den 31. Marts til Kr. 1.35, den 15. April til 1.26, den 6. Maj til 1.17, den 18. Maj til Kr. 1.11 og den 9. Juni til Kr. 0.93 pr. Pakke”.

Årsberetningen for 1923 meddeler det samme triste budskab, at firmaet igen har underskud, og de efterfølgende år gentager det sørgelige regnskab sig. Og igen gives der mange gode forklaringer på, hvorfor at det går dårligt for firmaet. Hovedårsagen er de lave priser og dermed en lavere avance på varerne, men ogsaa de høje lønninger til personalet, stigende husleje, højere afgifter på telegrammer, porto og telefon er nogle af de grunde, som gives. Endvidere ligger firmaet stadig inde med en stor mængde amerikanske varer på lager, efter at have været sat på den engelske regerings sorte liste i 1916. Af den grund kunne varerne ikke komme til Danmark og måtte derfor ligge på oplagring i Amerika indtil krigen var slut i 1918. Den lange ventetid på varerne har betydet, at firmaet nu ikke kan komme af med varerne på grund af købernes i mellemtiden indtrådte insolvens. At firmaet ender på den sorte liste, betyder samtidig, at det amerikanske firma Colgate & Co. vælger at ophøre sin forbindelse med Hermann Raffel, da firmaet ikke kan opnå tilladelse til at afskibe varer til det danske firma. Det amerikanske firma vælger endvidere at dømme Hermann Raffel til at betale 4478 dollar for leverede varer, mens Hermann Raffel forlanger 65.000 kr. for tabt avance ved ordrer. Sagen ender i Sø- og Handelsretten, der anser, at det amerikanske firma har været berettiget til at afbryde forbindelsen med Hermann Raffel og afgør mellemværende til, at Raffel skal betale Colgate & Co. ca. 3000 dollar. Hermann Raffel appellerer til Højesteret, der imidlertid stadfæster Sø- og Handelsrettens dom.

De dårlige tider betyder ogsaa nedskæring af personalet. I 1920 er man oppe på 72 ansatte, mens personalet i maj 1927 er reduceret til 40. Der er nu ansat ligeså mange i firmaet som i december 1914, men lønningskontoen er dobbelt så høj som dengang. Firmaet prøver på flere måder at få deres indtægtskilde til at stige, bl.a. udlejes dele af lagerpladsen i Sydhavnen og handelsudgiftskontoen nedsættes. I 1922 overtager firmaet repræsentationen for firmaet Vickers Limited, London, og håber at denne forbindelse kan føre til forretninger med såvel hær som flåde, og at kontakten samtidig vil åbne for nye forretningsforbindelser. Men selv om man forsøger at bevare optimismen, især når nye ordre eller forbindelser skabes, ser det ikke for godt ud for firmaet.

Landmandsbankens krav om likvidation

Generalforsamlingen den 27. maj 1927 afsluttes med følgende meddelelse:

“Bestyrelsens Formand, Højesteretsagfører David gav Meddelelse om, at Selskabets Bankforbindelse, Den Danske Landmandsbank, havde krævet, at Selskabet skulde træde i Likvidation, hvis det ikke lykkedes at iværksætte en Sæmslutning med et bestaaende Firma eller Salg til et saadant. Banken havde ikke ment at kunne lade Selskabet fortsætte, da der i alle de senere Aar var blevet arbejdet med Underskud, og Selskabets Kapital i Øjeblikket maatte betragtes som opbrugt. Der var jo uden Tvivl endda et ikke ubetydeligt Tab for Kreditorerne.”

Den 30. december indkaldes til ekstraordinær generalforsamling, eftersom højesteretssagfører C.L. David har modtaget følgende brev fra Landmandsbanken, der kræver, at Hermann Raffel A/S træder i likvidation. Firmaet har af banken fået tilsagn om, at hvis de kan skaffe de nødvendige midler til en fortsættelse af firmaet, vil banken indgå forhandlinger om at lade selskabet fortsætte. Men da ingenting er sket, må banken forlange, at likvidationen skal gennemføres.

Som det sidste forsøg på at reddet firmaet fra likvidationen, træder Alfred Raffels hustrus onkel, grosserer Schierbeck, til, og stiller i udsigt, at han vil bistå ved en rekonstruktion af firmaet. Resultatet af generalforsamlingen bliver således, at hvis ikke forhandlingerne med Schierbeck fører til et tilbud, der kan accepteres af banken, må firmaet træde i likvidation. Den afgørende beslutning vedtages herefter at tages på en senere generalforsamling om 14 dage. Desværre lykkes forhandlingerne ikke med grosserer Schierbeck, og firmaet må derfor træde i likvidation den 28. januar 1928. I Politiken den 24. januar 1928 kan man allerede læse om firmaets ulykkelige skæbne: "Gammelt københavnsk Firma ophører. Akts. Hermann Raffel er traadt i Likvidation". Avisen bringer den sørgelig nyhed samt historien bag det næsten 60 år gamle firma.

Et nyt firma opstår

Alfred Raffel mister alt i forbindelse med likvidation, han får dog lov til at beholde sit indbo, men de hårde tider betyder, at han må ud at låne 500 kr. til husholdningen af sin gode ven, vekseleren Max Wm. Horn. Men selv om Alfred Raffel mister alt, har han dog ikke mistet modet til at fortsætte sin forretning. Mens forhandlingerne med Landmandsbanken står på, besøger han derfor i november 1927 alle de tyske agenturer, heriblandt Krupp, Henschel, Stahlwerksverband og Stahlunion. Han forklarer firmaets vanskeligheder, og uden nogen form for betænkelighed overdrager de alle som én deres repræsentation til ham personligt. Dermed kan Alfred Raffel fortsætte dagen efter likvidationen af Hermann Raffel A/S for egen regning.

Fra generalforsamlingsprotokollen for Alfred Raffel A/S kan man på første side læse, at den 3. februar 1928 samles grosserer Alfred Raffel, direktør Sophus Michelsen og overretssagfører Knud Aage Meyer på sidstnævntes kontor. På mødet vedtager de at stifte aktieselskabet "Alfred Raffel A/S". Aktiekapitalen udgør 50.000 kr. og tegnes af følgende aktionærer:

Grosserer Alfred Berlak Raffel	kr. 2000, -
Direktør Sophus Michelsen	kr. 10.000, -
Overretssagfører Knud Aage Meyer	kr. 1.000, -
Grosserer Jørgen Schierbeck	kr. 25.000, -
Cand.jur. Eigil Raffel	kr. 2000, -
Grosserer Viggo Petersen	kr. 10.000, -

Alfred Raffel og Schierbeck aftaler, at Schierbecks aktier efterhånden skal overtages af Alfred Raffel A/S. Også Meyers aktie købes af Alfred Raffel. Frem til 1. maj 1928 sidder Alfred Raffel alene på posten som direktør, herefter indtræder Sophus Michelsen som ligeberettiget meddirektør.

Alfred Raffel A/S

Efter likvidationen af Hermann Raffel A/S skal det nye aktieselskab Alfred Raffel på fode igen, og derfor bliver man nødt til at finde mindre og billigere lokaler. I 1929 flytter firmaet fra Kejsergade til Farvergade, hvor der er lager i kælderen. Lageret i Sydhavnen sælges også.

Gamle og nye leverandører

Alfred Raffel A/S får en god start. Leverandørerne fra det gamle firma Hermann Raffel A/S er venlig stemt for det nye firma. A/S Nordiske Kabel og Traadfabriker, som Alfred Raffels far, Hermann Raffel, i sin tid havde startet sammen med H.P. Prior, tilbyder firmaet kredit på tre måneders veksel. Men det var dog ikke nødvendigt at tage imod dette tilbud. Hærens Krudtværk, hvis eneforhandling Hermann Raffel A/S har fået i 1925 efter Alfreds lange forhandlinger med Krigsministeriet og H.T.K., Hæren Tekniske Korps, laver hurtigt en ny kontrakt med Alfred Raffel A/S. En tredje stor leverandør, De Borgersenske Fabriker bliver også en trofast leverandør hos det nye Alfred Raffel A/S. Men den gode start skyldes også personalets store indsats, specielt fuldmægtig Axel Helskov Mortensen, der siden bliver den tredje direktør i firmaet.

Specielt efter 1933, hvor højkonjunkturerne begynder, går det godt for firmaet. I 1935 udvides selskabets aktiekapital med friaktier for 50.000 kr., så kapitalen herefter er 100.000 kr. Nye leverandører kommer til, heriblandt det engelske Hughes ekkolodder, som firmaet får agenturet for samme år. Hughes ekkolodder er et apparat, der ved hjælp af ultralyd kan måle afstanden fra skibsbund til havbund. Senere bruger man det også til at registrere, om der er fiskestimer under skibet. Ekkolodderne bliver leveret til en del rederier, og til et af KGH's grønlandsskibe, der vil teste, om det kan bruges til at måle, om der er isflager forude. Men den virkelige årsag til denne leverance er en anden, da man vil udvikle et ekkolod, der kan spore ubåde. Resultatet bliver et apparat, der senere bliver kendt som Sonar. Hughes ekkolodder bliver installeret af Alf Christensen, der er selvstændig og arbejder for firmaet på timebasis. Under krigen udvikler han en kopi, som firmaet sælger en del af til skibsfarten og efter krigen bliver der aflagt regnskab til Hughes.

Et par år før krigen får firmaet agenturet for et schweizisk firma, Tavano SA i Geneve, der laver urværksbrandrør til luftværnsgranater. I 1938 får firmaet også agenturet for Sverige, og de første ordre begynder at komme.

Lillebæltsbroen

Rigsdagen vedtager i marts 1924, at DSB skal stå for bygningen af Lillebæltsbroen. I første omgang vedtager man dog kun at bygge en jernbanebro, en beslutning der senere bliver ændret, så broen også kan anvendes af andre køretøjer. Hvem, der skal stå for bygningen af Danmarks største broarbejde nogensinde, er på det tidspunkt endnu ikke afgjort. Ved en licitation sidst i 1920'erne medvirker Alfred Raffel til dannelsen af et konsortium bl.a. bestående af Friedr. Krupp AG, Grün & Bilfinger AG - tyske firmaer som Alfred Raffel A/S repræsenterer i Danmark - og det danske ingeniørfirma Monberg & Thorsen. I slutningen af december 1928 bliver det offentliggjort, at det er dette konsortium, der vinder licitationen. Eiler Raffel husker, hvordan familien fik bragt den gode nyhed:

“Vi bliver ringet op af en af familiens venner, der sagde tillykke. Med hvad? I har fået ordren på Lillebæltsbroen, vi har lige hørt det i radioen. Næste dag fik vi også radio”.

Lillebæltsbroen er en stor ordre ikke mindst for ingeniørfirmaet Monberg & Thorsen, der på det tidspunkt er ganske ukendt og derfor skal stille en bankgaranti. Men det er der ingen banker, der vil.

Derfor får Alfred Raffel det tyske firma Krupp til at stille garanti i stedet for. Herefter går arbejdet i gang, der består af flere forskellige sideløbende projekter. Fra 1930-32 støber man sænkekasserne på beddingen. Det er det tyske firma Grün & Bilfinger AG, der laver sænkekasserne. En færdigstøbt sænkekasse måler 44x24 meter, 18 meter høj og vejer 6500 ton. Fra 1931-32 støber man en del af pillerne ovenpå sænkekasserne, som var sat på grund ved Snoghøj. Herefter bliver pillerne sat på bunden af Lillebælt. Sænkekasserne skal bores 6,5 meter ned i lerbunden.

Alfred Raffel besøger flere gange projektet, og et par gange har han sin kone og to sønner med. Sønerne er meget optaget af projektet og begge husker tydeligt, hvordan de var nede på bunden af Lillebælt. Her beskriver Carsten Raffel sin oplevelse:

“Jeg kan huske, at jeg var nede på bunden. Det kunne jeg, fordi der var sænkekasser, som blev bugseret ud og vendt om, og så var der rør rundt omkring. Så borede man gennem rørene, så sænkekasserne kom ned i bunden. Det var blåler, så det var vandtæt. Man byggede så ovenpå, der var trappe op hele vejen. Man kunne gå ad en trappe ned på bunden. Så stod man dernede og kunne kigge op på himlen. Det var en 30 - 35 meter nede”.

Den 57 meter høje, 305.000 tons tunge og 1.125 meter lange bro bliver indviet den 14. maj 1935. Alfred Raffel ses her som nummer tre fra højre sammen med de andre prominente herrer, som stod bag projektet af den gamle Lillebæltsbro:

Sønnerne indtager en plads i firmaet

I slutningen af 1930'erne begynder begge Alfred Raffels sønner i firmaet. Den ældste Eiler Hermann Feveile Raffel er i 1936 blevet student fra Gammel Hellerup Gymnasium. Han begynder herefter at læse økonomi på Århus Universitet på opfordring af sin nylig tilgiftede onkel, som har været med til at finansiere kollegier til universitet, og dermed kender til universitetsmiljøet i Århus. Da Eiler Raffel har studeret i et år, bliver de studerende anbefalet at tage et job i sommerferien. Eiler får et job i sin fars firma, og det synes han så godt om, at han efter at have vendt tilbage til Århus og studierne i et halvt år, bestemmer sig for at stoppe og i stedet blive lærling i sin fars forretning. Den 15. januar 1938 begynder Eiler i firmaet Alfred Raffel A/S som lærling med en månedsløn på 75,00 kr. Han arbejder først på lageret, hvor han tager sig af salget af lagervarer, telefonordre m.m. Hans

lærlingetid bliver dog afbrudt flere gange af, at han skal ind som soldat. Første gang er kun et par måneder efter, at han er begyndt i firmaet. I efteråret er han tilbage i firmaet igen, og Alfred tager ham med på forretningsrejse til England, Frankrig og Schweiz. På rejsen besøger de bl.a. Vickers Armstrong Ltd. i London, der er en stor og kendt våbenleverandør. Hos Vickers Armstrong aftales det, at Eiler skulle komme tilbage i 1939 og få et job hos dem i afdelingen i Sheffield. Men jobbet bliver aldrig til noget på grund af krigen. For i maj 1939 bliver Eiler igen indkaldt som soldat, men sendes hjem efter halvanden måned. 3. september bliver han igen indkaldt og denne gang er han soldat frem til 15. februar 1940.

Den yngste søn Carsten Feveile Raffel tager ligeledes studentereksamen på Gammel Hellerup Gymnasium. Efter gymnasiet studerer han et år på Niels Brock, hvorefter han begynder i firmaet den 15. august 1938. På det tidspunkt har Alfred Raffel startet et datterselskab i Stockholm for det før nævnte schweiziske agentur Tavarø, der laver urværksbrandrør til luftværn. Agenturet bliver passet af Alfreds gode ven, Bertil Beckman. I november 1939 dør Bertil, og Alfred beslutter sig for at sende Carsten til Sverige, så han kan passe agenturet deroppe. I januar 1940 tager Carsten så til Stockholm og ender med at blive der i næsten 7 år. Han gifter sig med Bertil Beckmans datter, Maud.

Krigens svære år

Firmaet går godt indtil 1938, hvor tyskerne begynder at sige deres jødiske forretningsforbindelser op. Adolf Hitler, der siden 1933 har haft magten i Tyskland, nægter tyske firmaer at have forretning med udenlandske firmaer med jødiske ledere eller jødisk kapital. Og Alfred Raffel er jøde. Enkelte firmaer siger bare kontakten op. Den første opsigelse kommer fra det tyske firma Röhm & Haas, der laver glasset til gasmasker. Andre - især de største firmaer - opsiger deres agentur med kontraktlig varsel. Mange af dem er store og betydningsfulde firmaer inden for den tyske jernindustri, heriblandt Stahlunion, Stahlwerks-Verband og Fried. Krupp AG, som Alfred Raffel A/S og det forhenværende firma Hermann Raffel A/S har repræsenteret i mange år. Disse firmaer skriver i deres opsigelser til Alfred Raffel A/S, at nye agenturordninger er skyld i, at de må opsige deres kontrakt. Samtidig giver de en mundtlig forklaring, der er den egentlige hovedårsag til, at de opsiger deres kontrakter: at Alfred Raffel er af jødisk afstamning, og de derfor ikke kan fortsætte deres handel med firmaet.

Det er langt fra alle, der er glade for det, som foregår. Det fremgår blandt andet af en dansk statskunde, som fremskynder en stor ordre. Da Alfred Raffel ringer og giver beskeden til det tyske firma, svarer tyskeren: "Es freut mich sehr Herr Raffel, dass Sie noch diesen Auftrag mitbekommen haben".

Stameko

I bekymring for udviklingen starter de to andre direktører S. Michelsen og A. Mortensen i 1938 firmaet Stål- og Metalkompagniet forkortet til Stameko A/S. Stameko er uafhængigt af Alfred Raffel A/S og kan på den måde overtage nogle af de tyske agenturer, som opsiges. Firmaet holder til i de samme lokaler dog med egen telefon. Det lykkes hurtigt at få flere af de tyske agenturer flyttet over til Stameko.

Oprettelsen af Stameko er imidlertid ikke nok. Den 4. februar 1941 må Alfred Raffel forlade sit selskab sammen med sin bror Eigil Raffel. Samtidig indtræder højesteretssagfører Bernt Hjejle i bestyrelsen. Senere samme år meddeler flere af de tyske agenturer, som Stameko har overtaget, at familien Raffel må sælge deres aktier i firmaet, hvis samarbejdet skal fortsætte. I maj 1941 modtager Stameko et brev fra firmaet Woeste & Co., Düsseldorf, der lyder således:

“Zurückkommend auf Ihr Schreiben vom 5. Februar müssen wir Ihnen leider mitteilen, dass die Arisierung der Firma Alfred Raffel A/S Kopenhagen, nicht anerkannt wird, solange noch ein Teil des Aktienkapitals in jüdischen Händen verbleibt.

Sofern Sie Ihre Zusammenarbeit mit der Firma Raffel nicht vollständig aufgeben können, und zwar im Sinne unseres Schreibens vom 12. Dezember v.J., müssen wir Sie deshalb bitten, dafür zu sorgen, dass auch das restliche jüdische Kapital von arischer Seite übernommen wird.

Wir hoffen, dass Sie uns hierüber recht bald Mitteilung machen können, damit die jetzt noch bestehende Schwierigkeit beseitigt wird”.

Bestyrelsesmedlem B. Hjejle fører i den tid lange forhandlinger med den tyske generalkonsul Krüger, men uden held. Alle aktierne bliver derfor solgt til J.C. Møller, der mundtligt lover at sælge dem tilbage efter krigen uden nogen fortjeneste. Direktør A. Mortensen vil også gerne købe nogle aktier, og han får to stykker á 1000,00 kr. Salgets formaliteter ordnes i november 1941 hos højesteretsadvokat Madsen-Mygdal, som tyskerne har tillid til.

Familien Raffel må til Sverige

Alfred Raffel, der har overladt firmaet i hænderne på S. Michelsen og A. Mortensen, går nu rastløs rundt i stuerne derhjemme. I begyndelsen af august 1943 får han udrejsetilladelse til Sverige, da det ikke længere er sikkert at opholde sig i Danmark. Betingelsen er dog, at han ikke må komme tilbage til Danmark. Det kan han godt skrive under på, men han ønsker ikke at forlade landet før den sidste dag, hvor tilladelsen udløber, hvilket den gør den 28. august 1943. Men det tillader Lizzi Raffel ikke, hun opfordrer ham til at tage af sted så hurtig som muligt.

Da sønnen Eiler Raffel får at vide, at hans far skal rejse, skynder han at forlove sig, så Alfred kan nå at få den fornøjelse med. Som situationen udvikler sig må hele familien Raffel efterhånden søge ly i Sverige. Den 9. oktober 1943 flygter Eiler og hans kone, Aase, fra Falster til Ystad i en fiskerbåd. Det hele går godt og planmæssigt. I december 1944 kommer Lizzi Raffel også til Sverige. Alfreds halvbror Eigil Raffel og fætter Werner Raffel kommer også til Stockholm under krigen.

Som nævnt opholder Carsten Raffel sig på det tidspunkt i Sverige. Han har dog været hjemme i Danmark for at holde jul i 1940/41 og 1941/42, men herefter tør han ikke tage hjem mere, da han ikke er sikker på, at han kan vende tilbage til Sverige igen. At Carsten allerede er i Sverige, og har etableret sig der, er en stor fordel for familien, da han på den måde kan hjælpe med at forsørge familien. Alfred Raffel har i perioden ingen kontakt med firmaet Alfred Raffel A/S, men kommer på kontoret i Stockholm hver dag for at følge med i sagerne. Eiler Raffel bliver under opholdet i Sverige ansat på kontoret hos Den Danske Brigade i Stockholm.

Tilbage i Danmark igen

Efter krigen vender familien Raffel hjem til Danmark igen undtagen Carsten, der stadig skal passe forretningen i Stockholm. Alfred Raffel får som aftalt sine aktier igen af J.C. Møller uden nogen problemer. Den eneste, der ikke får sine aktier tilbage er Eigil Raffel, da han vælger at sælge dem til Alfred af økonomiske årsager. Eigil Raffel er først og fremmest også med i firmaet, fordi han i 1928 hjalp med at starte det nye firma ved at tegne for 2000 kr. aktier. Han sidder med i bestyrelsen dels på grund af sine aktier, og dels fordi han er sagfører. Eiler Raffel, der har haft et godt forhold til sin onkel, forstår godt onkelens handling med hensyn til at sælge sine aktier:

“Jeg forstår udmærket godt, hvis han prioriterede det sådan, at han ikke ville binde to tusinde kroner i det foretagende. Ikke af mistro til foretagendet, men fordi han ikke havde spor for mange penge”.

Det viser sig, at J.C. Møller har været en god og dygtig mand at betro denne opgave. Det er Carsten Raffel, der har forbindelsen til J.C. Møller, og da dagen kom, hvor Alfred Raffel var tvunget til at sælge sine aktier, laver han denne aftale med J.C. Møller. Men inden har han sikret sig, at Alfred Raffel kan få sine aktier tilbage uden omkostninger. Carsten har nemlig en klemme på J.C. Møller, da han har tegnet aktier i J.C. Møllers projekt om at bygge et kølehus i Göteborg. Endvidere vil Carsten kunne alliere sig med svenskerne, der også er med i J.C. Møllers projekt, hvis J.C. Møller ikke makker ret. Men J.C. Møller er en hæderlig mand, der som lovet leverer aktierne tilbage. Endvidere har han lavet en del ændringer, der kommer Alfred Raffel A/S til gode.

Som hovedaktionær under krigen er J.C. Møller blevet medlem af bestyrelsen og kan således komme med forslag til ændringer. De to direktører S. Michelsen og A. Mortensen har efterhånden fået skrabet en hel del forretning over i Stameko. Det finder J.C. Møller ukorrekt, da der nu ikke længere er nogle jøder, som har aktier i Alfred Raffel A/S. Ved en kapitaludvidelse gennemfører han derfor, at Alfred Raffel A/S skal have halvdelen af aktiekapitalen i Stameko. Endvidere skal Stameko, der længe har haft gratis lokaler, til betale for at have kontor sammen med Alfred Raffel A/S.

Efter krigen overtager Alfred Raffel A/S med tiden alle aktierne i Stameko. I generalforsamlingsprotokollen kan man i beretningen for året 1946 læse at:

“Alfred Raffel A/S har i Aarets løb erhvervet samtlige Stamekos Aktier, og at Stamekos Importtal er overført til vort Firma, hvilket ogsaa er Tilfældet med nogle af Stamekos Agenturer, der før Krigen tilhørte Raffel”.

Svære tider

Under krigen bliver der mangel på mange varer, og mange ting bliver rationeret, herunder jern og jernvarer som søm og jerntråd, der er nogle af firmaets vigtige varer. Firmaet må derfor rationere leverancerne til dets kunder og finde nye ting at handle med.

En af de ting, som firmaet begynder at handle med under krigen, er elektrohegn til landmænd. På lageret har man jerntråd liggende, og det kan man bruge til elektrohegnene. Det er dog ikke nogen stor indtægt, der kommer ud af det. Også efter krigen gælder det om at være opfindsom, da der stadig er stor mangel på mange varer. Firmaet laver græsfangere til græsslåmaskiner, sælger støvlesøm, fluesmækkere og skruetvingere. Men ikke alt er lige let at komme af med. Skruetvingerne ender derfor med at komme på Sagførernes Auktion, og bliver faktisk solgt til en dyrere pris end, den Alfred Raffel A/S forlangte. En anden ting, der bliver udviklet under krigen er et produkt, der skal forhindre løbesoden, når man fyrer med tørv i kakkelovn. Produktet er et restprodukt fra zink, som firmaet får fra den galvaniseringsanstalt, der køber zink hos firmaet. Fra det engelske firma Woods & Son får firmaet flyvemaskinelærred hjem, som sælges til at sy skjorter af.

Efter krigen bliver jern også rationeret. Det jern, der er at handle med, må derfor fordeles efter en kvote, som bliver fastsat af myndighederne. Eiler Raffel fortæller om, hvordan det er hans lod at fordele fx Laminoirs de Longtains kvote, der er fastsat af belgiske og danske myndigheder mellem jerngrossisterne. Hans opgave bliver at fordele mængden af jern mellem de forskellige grossister, så ingen føler sig forurettet, og så ringe rundt og give besked om, hvor meget de hver især kan få.

Spegepølse til jul

Krigen og tiden efter er også mærkbar på kontoret. Om vinteren er det svært at holde varmen, så personalet får udleveret et par sivsko hver. Et par år efter krigen bliver der dog anskaffet en meget lille kakkelovn, hvis skorstensrør går ud gennem et hul i ruden. Eftermiddagsteven bliver til æblete og til jul uddeles spegepølser og andet godt. Det har man gjort under 1. Verdenskrig, så det er blevet en slags tradition, at man i krigssituationer skal have en spegepølse med hjem til jul. Selv om behovet måske ikke er så stort som under den første krig, vækker spegepølse stor glæde blandt de ansatte.

Portobeller og flyvemaskiner

Alfred Raffel er meget interesseret i militærudstyr. Lige efter krigen i 1946 ser han en reportage i en avis om en demonstration i Stockholm af en oppustelig halvkugle, som bruges til øvelsesskydning. Apparatet er opfundet af Commander Bell, og kaldes for en portobel. Under krigen har man brugt portobellen på de store slagskibe til uddannelse af mandskabet. Portobellen er en slags "biografrum", hvor man ved hjælp af et spejlsystem kan kaste billeder fra en film op på "ballonens" hvælving, der fungerer som himmel. På filmene viser man flyvemaskiner, der dukker op i horisonten og nærmer sig det orlogsskib, som man forestiller sig at være ombord i. Skytten skal så med et maskingevær sigte mod flyvemaskinen og hans skud markeres med et kryds - på den måde kan skytterne øve sig. Både lyden fra flyvemaskinen og maskingeværet er med til at gøre illusionen så virkelig som muligt. Portobellen fremstilles af RFD Ltd. og Alfred Raffel tager hurtig kontakt med RFD og får arrangeret en demonstration for Forsvaret på Søartilleriets område. Firmaet leverede på nogle få år 6-8 stykker.

Samme år 1946 køber Det Danske Luftfartsselskab, DDL, fem Vickers-Viking passagerflyvemaskiner. Vickers agentur har firmaet haft siden 1920'erne, men dengang lavede de ikke flymaskiner. Flyvemaskinerne er i virkeligheden ombyggede bombemaskiner, der er blevet lavet om til passagerfly. Alfred Raffel A/S har ikke det egentlige salg af flyvemaskinerne, da det sker under direkte forhandlinger mellem Vickers og DDL. I sådanne tilfælde vil Alfred Raffel A/S ikke have nogle forudsætninger for at kunne behandle de mange tekniske spørgsmål. Agenten kommer først ind i billedet i den fase, der kaldes for "after sales service", og salget af Vickers flyvemaskiner til DDL, viser sig at give masser af arbejde til firmaet.

Brochure der viser, hvordan RFD's portobel er opbygget:

Skovtur i luften

Indkøbene af flyvemaskinerne giver Alfred Raffel en god idé. Sommeren 1947 lejer han en af flyvemaskinerne og inviterer alle sine medarbejdere på en times rundflyvning. Selv

stewardessen ombord har tidligere været ansat i Alfred Raffel A/S. Det bliver en tur Sjælland rundt. Her ses personalet foran Vickers flyvemaskinen inden afgang fra Kastrup:

Den eneste, der ikke kan deltage i firmaudflugten er Carsten Raffel, da han er på vej til Esbjerg for at tage videre til England. Men på Storebæltsfærgen får han øje på flyvemaskinen, som han følger med en vis bekymring:

“Da vi var på Storebæltsfærgen, så vi maskinen for den fløj Sjælland rundt. Så kom jeg til at tænke, tænk hvis den falder ned, og de dør alle sammen, så er jeg den eneste tilbage i firmaet”.

Heldigvis kommer alle sikkert ned på jorden igen, og kan glæde sig over turen i luften, der på det tidspunkt absolut ikke er en hverdagsoplevelse for mange.

Villaen på Vodroffsvej

I årene efter krigen vokser personalet kraftigt, og firmaet lejer et ledigt lokale på samme etage i Farvergade. Det er imidlertid ikke nok, så man køber derfor en gammel villa på Vodroffsvej nr. 46. Da villaen tidligere har været et børnehjem, må den bygges fuldstændig om. Der bliver revet mure ned i sådan et omfang, at arkitekten på et tidspunkt siger, at han ikke håber, at det hele vil falde sammen. Villaen har hidtil været varmet op af kakkelovne, men de bliver solgt til håndværkerne. Nu vil man ikke fryse mere om vinteren, og man installerer derfor centralvarme.

Ombygningen er færdig i foråret 1950, og villaen bliver hurtig udstyret med nye kontormøbler. I den høje kælder bliver der indrettet en frokoststue, der har udgang til haven. Huset er i tre etager. I begyndelsen lejes tagetagen ud, men da man senere har brug for mere plads i forbindelse med gaffeltruckafdelingen, bliver denne inddraget igen. Man har fordelt stueetage og første sal således, at man i stuen tager sig af bl.a. jernagenturerne og regningsflåderne, mens man på første sal tager sig

af zinkvalseværkerne, sprængstof, tekstilmaskiner m.m. Det er de to brødre Eiler og Carsten Raffel, der passer hver sin etage: Eiler tager sig af stueetagen og Carsten af bogholderiet, engros salg til isenkræmmere og trælasthandlere på 1. sal.

Villaen giver firmaet betydelig større kontorplads, men lageret, der stadig er i Farvergade fungerer absolut ikke optimalt. Lageret i Farvergade er i kælderen, og det betyder, at varerne skal med en elevator, der kun kan tage 500 kg., hvilket ikke er særlig meget, når mange af varerne er tunge metaller som jern og zink. Får firmaet fx 10 tons søm hjem, skal elevatoren op og ned 20 gange. Og det værste er, at det skal læsses med håndkraft. I 1953 lejer firmaet derfor et lagerlokale i rampehøjde på Frederiksholm Havnevej. Der er der endvidere jernbanespor lige i nærheden. Fra det sted hvor godsvognen stopper, er der kun 100 meter at køre med lastbil. Men det bedste er, at lageret er i rampehøjde, så man bare kan tage pallerne direkte fra lastbilen og køre dem ind på lageret. Det nye lager gør ikke kun arbejdet lettere, men det viser sig også at være en besparelse, da vognmandsregningen falder. Den eneste ulempe ved det nye lager er, at det er meget svært at opvarme, så der er frygtelig koldt. Derfor bliver der indkøbt en oliefyret kakkelovn til at give lidt varme.

Rejseaktiviteter

Eftersom firmaet både har kontakt med leverandører og kunder, indebærer det selvfølgelig en del rejseaktivitet. I det gamle firma Hermann Raffel A/S havde man haft ansat personale, der rejste rundt til de forskellige kunder. Indtil 1928 havde man haft ansat tre til fire rejsende. I Alfred Raffel A/S starter man med en rejsende, der siden hen bliver til to. En, der dækker København og Sjælland og den anden Fyn og Jylland. Der er også en del udenlandsrejser, så Alfred Raffel er en berejst mand, som også tager sine to sønner med rundt til firmaerne i Europa.

Carsten Raffel opholder sig som tidligere i Sverige i en periode på næsten syv år, og da han kommer hjem, rejser han stadig derop en gang om måneden og er der i tre dage ad gangen. Udover at besøge de forskellige firmaer hovedsagelig i Tyskland, Belgien og England er Carsten også i 1949 en tur i Amerika. Der besøger han metalgrossisten C.R. Tennant i New York, der har kontor på 54. etage i Empire State Building. C.R. Tennant er et kæmpe foretagende, der bl.a. sælger zink i en hel anden størrelsesorden, end hvad man gør i Danmark. På en måned sælger de dobbelt så meget som et helt års forbrug i Danmark. Senere bliver det også til en tekstiludstilling i Milano, hvor de nye strikkesmaskiner bliver præsenteret:

“Kuriosumet på den udstilling i Milano var en strikkemaskine, der lavede trikot. Den var vel 2,5-3 meter bred, så var der sådan nogle små fingre, der strikkede. Den bare summede, man kunne næsten ikke høre, hvad den sagde. Den lavede - jeg tog tid - på fem minutter lavede den næsten en halv meter i to til tre meters bredde. Det bare flød ud af den”.

Ligesom sin broder rejser Eiler Raffel også rundt til de forskellige firmaer. Hans rejseaktivitet er dog begrænset, eftersom han tager sig af agenturet for gummiredningsflåderne, der mest kræver et besøg på servicestationerne rundt i landet. Et enkelt besøg på Grønland bliver det også til, hvor han sammen med sin kone og datter besøger de fire servicestationer deroppe.

Ny ledelse - de gamle trækker sig tilbage

Et par år efter at firmaet er flyttet ind i de nye lokaler på Vodroffsvej opdager direktør S. Michelsen, at direktør A. Mortensen gennem flere år har bedraget firmaet. A. Mortensen har bl.a. taget sig af handlen med isenkræmmerne. Firmaet har i en årrække på grund af den hårde konkurrence givet kunderne rabat, der bliver udbetalt i slutningen af året. Det er A. Mortensen, som fører regnskabet

med dette. Men en dag, hvor A. Mortensen ikke er på sit kontor, ringer telefonen, og S. Michelsen svarer den. Det er en stor kunde, der ringer og spørger, om det er muligt at betale med vekslers. S. Michelsen afviser forespørgslen, da firmaet ikke både kan give rabat og samtidig tage imod vekslers i stedet for kontanter. Kunden siger så, at han de seneste år ikke har fået nogen rabat, og dermed afsløres det, at A. Mortensen selv har beholdt pengene i stedet for at udbetale dem til kunderne. A. Mortensen bliver afskediget med øjeblikkelig varsel efter 40 års ansættelse.

Alfred Raffel og S. Michelsen fortsætter på deres poster som direktører. I 1960 dør S. Michelsen og fru Lizzi Raffel bliver valgt til bestyrelsen. Året efter bliver de to brødre udnævnt til direktører, hvilket sker på en ekstraordinær generalforsamling den 13. februar på selskabets kontor på Vodroffsvej:

“D’herrer Eiler Raffel og Carsten Raffel valgtes eenstemmigt til medlemmer af direktionen. Det pålagdes i denne forbindelse bestyrelsen at ændre de to direktørers prokura således, at de fremtidig tegner selskabet pr. Prokura i forening eller hver for sig i forening med et medlem af bestyrelsen”.

På det tidspunkt er Alfred Raffel 82 år, og hans færden i virksomheden begrænser sig til korte besøg, hvor han læser posten og dagens avisen. Det er nu de to brødre, der har overtaget firmaet og ansvaret. Men det er ikke let for Alfred Raffel at overgive firmaet til de to sønner, og dermed ikke længere være den, der bestemmer. Helle Larsen, der er blevet ansat kort tid efter, at de to brødre er blevet direktører, husker tydeligt den gamle Raffel:

“Han gik altid og gryntede et eller andet. Men jeg tror, det var fordi han følte, at det var vanskeligt at blive sat ud på et sidespor. Det er klart, når der kommer to nye til, så vil de jo køre det på deres facon. Det vil altid betyde, at han gik og brummede i baggrunden. (...) han havde lidt svært ved at acceptere det. Jeg tror også, at de syntes, at det var lidt irriterende, at han kom”.

Gaffeltruck og gummiredningsflåder

Gaffeltruck

I 1946 får Alfred Raffel A/S agenturet for Conveyancer gaffeltruck. De første sælges til DFDS A/S. I Danmark går salget af gaffeltruck godt modsat andre lande, hvor havnearbejderne er modstandere af gaffeltrucken, fordi den mindsker behovet for arbejdskraft. De danske havnearbejdere er derimod positivt indstillet overfor gaffeltrucken, fordi den letter det meget hårde fysiske arbejde.

Det er Carsten Raffel, der under et besøg hos Rubery, Owen & Co. i England stifter bekendtskab med gaffeltrucken. Han får øje på gaffeltrucken, mens han besøger en fabrik, der laver pressede stålplader. Han er meget interesseret i den, da det er noget helt nyt, og spørger derfor, hvor den er fra. Til den koncern hører blandt andet en fabrik, der hedder Elektro Hydraulics. Carsten tager kontakt til firmaet og får herefter agenturet for gaffeltruck. Til at begynde med er det ren agentur, dvs. at gaffeltruck ikke føres som lagervarer, men skal bestilles hjem efter ordre. Senere bliver den dog en lagervare.

Det er civilingeniør Carstensen, der i begyndelsen tager sig af agenturet for gaffeltruck. Efterhånden vokser afdelingen, og man får brug for et værksted, hvor gaffeltruckene kan repareres. I Sydhavnen bygger Alfred Raffel A/S derfor et engros lager, der bliver udvidet med en bygning til gummiredningsflåder og senere til gaffeltruckværksted.

Gaffeltruckene er en udmærket forretning i begyndelsen, mens Carstensen tager sig af agenturet. Men Wendelboe, der er Carstensens efterfølger, er ikke helt loyal mod firmaet. Da Wendelboe overtager, skifter firmaet over til et andet agentur, Coventry Climax, som Wendelboe har set på en udstilling. Som den mand, der har mest med firmaet Coventry Climax at gøre, får Wendelboe efterhånden en meget god forbindelse til dette firma. Og efter et besøg på fabrikken i England i september 1966 vender Wendelboe meget hemmelighedsfuld hjem, og kort tid efter giver han sin opsigelse med tre måneders varsel til fratræden pr. 31. december 1966. Ca. 14 dage efter opsigelsen modtager man også opsigelse fra Coventry Climax. Dette har man forudset og Wendelboe bortvises med løn, og i stedet ansættes P.A. Assentoft, der har haft en lignende stilling hos et konkurrerende firma. Det viser sig ganske rigtigt, at Coventry Climax har givet Wendelboe agenturet, der starter for sig selv. Med Wendelboe forlader også Wendelboes sekretær og to mekanikere firmaet.

På det tidspunkt Wendelboe løber med gaffeltruck-agenturet, er agenturet netop begyndt at blive en god forretning, eftersom der er kommet mange truck på markedet og dermed en stor efterspørgsel på reservedele. Det er derfor et hårdt slag for Alfred Raffel A/S, der samtidig har sat sig hårdt i nye store bygninger i Fabriksparken i Glostrup. Truckafdelingen fortsætter dog med et samarbejde med fabrikken Nykobe i Nykøbing Falster om fabrikation af mindre truck. Det er Alfred Raffel A/S, der finansierer det, så da Nykobe går konkurs efter et år, mister firmaet en del penge. Ved "evakueringen" af Fabriksparken 56 køber Assentoft resterne af truckafdelingen og danner selskabet Raffel Trucks i efteråret 1968.

Gummiredningsflåder

Alfred Raffel er det første firma, der introducerer gummiredningsflåder i Danmark. Det er det engelske firma RFD, som leverer gummiredningsflåderne, og det firma har Alfred Raffel allerede kontakt med, da det er dem, der også laver portobellerne. Især Eiler Raffel er meget interesseret i at få agenturet for gummiredningsflåder, og det går nu også let nok, men sværere er det at få flåderne godkendt af de danske myndigheder.

Eiler Raffel aflægger flere besøg hos søfartsmyndighederne for at få gummiredningsflåderne godkendt. Firmaet laver demonstrationer af flåderne, hvor man inviterer forskellige eksperter fra rederierne, navigationsvæsenet, orlogsflåden og flyvevåbenet, så de kan se, hvordan flåderne fungerer. Den første demonstration bliver holdt i Østerbro Svømmehal i maj 1953, hvor englænderne med hjælp fra danske svømmepiger viser en 10-mands flådes anvendelighed. Demonstrationen går godt, men den fører ikke til nogen direkte godkendelse af gummiflåderne som redningsflåder. I november 1953 bliver der givet tilladelse til at bruge gummiredningsflåderne som et supplement til det lovpligtige redningsudstyr i fartøjer. Det giver firmaet en ordre på 10 stykker til Søværnet og 2 stykker til både ØK og Rederiet Heimdal. Sidstnævnte sejler bl.a. i farvandene omkring Australien, hvor man for første gang ser en gummiredningsflåde.

Et eksempel på den brevkorrespondance, som blev vekslet mellem firmaet og Ministeriet for handel, industri og søfart. Skrivelsen er fra den 24. november 1953, hvor der gives lov til at bruge gummiredningsflåderne som supplement til det lovpligtige redningsudstyr.

Demonstration af en gummiredningsflåde i København, juni 1955.

I skrivelse af 28. august d.å. har selskabet ansøgt om godkendelse af en R.F.D. Company fremstillet overdækket gummiredningsbåd til brug som overtalligt redningsudstyr i ikke-passagerskibe.

I denne anledning skal man meddele, at handelsministeriet ikke kan tillade anvendelsen af den om-

handlede redningsbåd i skibe, som skal være forsynet med redningsflåder, jfr. handelsministeriets bekendtgørelse af 5. december 1952 angående særlige sikkerhedsforanstaltninger i skibe, § 4, eller i skibe, hvor flåder erstatter et forskrevet flydemiddel, jfr. § 246,d, i handelsministeriets bekendtgørelse af 15. november 1952 om forskrifter for skibes bygning og udstyr m.v.

Det tilføjes, at handelsministeriet intet finder at erindre imod, at nævnte gummiredningsbåd anvendes som overtalligt redningsmateriel i andre skibe end de ovenfor nævnte.

P.M.V.
J. Christiansen

Eiler Raffel kæmper videre for at få godkendt gummiflåderne som redningsudstyr. Det bliver til en del demonstrationer for fiskere rundt i landet. Firmaet har efterhånden fået opbygget et forhandlernet i landets havne- og fiskerbyer, og det er gennem dette forhandlernet, at Eiler Raffel sammen med Andersen rejser rundt og demonstrerer de nye typer af redningsflåder. Flere af demonstrationer bliver holdt sammen med konkurrenten Elliot, som er et engelsk fabrikat, der laver de samme flåder som RFD, og som kommer på markedet kort efter introduktionen af RFD's flåder. I december 1956 lykkes det at få godkendt gummiredningsflåderne i fiskeskibe i stedet for den hidtil anvendte pram. Herefter begynder det at gå nemmere med godkendelserne, ikke mindst fordi Direktoratet for Statens Skibstilsyn har fået ny direktør, Helge Juhl, og han er mere positivt indstillet overfor gummiredningsflåderne og overfor RFD og firmaet Alfred Raffel A/S.

Den 8. februar 1957 bliver gummiredningsflåderne godkendt til anvendelse i stedet for faste flåder, som er påbudte på handels- og passagerskibe. Gummiredningsflåder bliver først den 22. december 1960 obligatoriske på fiskefartøjer over 20 bruttoregistertons. Sammen med RFD Ltd. og Alfred Raffel A/S dannes RFD Danmark A/S i 1958, der får til formål at samle flåder i Danmark af tilskårne dele og tilbehør. Firmaet sætter i den forbindelse en annonce i avisen, hvor de søger en mand, der kan varetage dette job, og som har de rette lokaler til det. Der kommer utrolig mange henvendelser, men valget falder på bådebyggeren Aage Birch i Humlebæk. Aage Birch bliver herefter sendt til England i tre uger, hvor han bliver lært op hos RFD. I begyndelsen laver firmaet 4 mands og 6 mands flåder, men kommer efterhånden til at lave alle størrelser op til 20 mands flåder inklusiv en lille 3-4 mands flåde kaldet Tern. Samtidig fortsætter importen af 20 mands flåder, som firmaet sælger til passagerskibe. Firmaets hidtil største enkeltordre er 66 stykker til D/S Bornholm af 1866. Den engelske fabrik er imidlertid ikke så præcis med at få leveret materialet. Den ofte forsinkede levering betyder, at der kommer ugelange fabrikspauser, hvor firmaet er nødsaget til at betale lønninger for at beholde det faste, trænedede personale.

Alfred Raffel A/S' udstilling i forbindelse med en fiskerimesse i Forum, København

I begyndelsen foretages alle eftersynene i Humlebæk. Det går godt, og man bygger en servicestation på den lejede grund i Sydhavn. Senere får firmaet servicestationer i Hundested, Esbjerg, Skagen, Frederikshavn og Allinge. Alfred Raffel A/S bliver også eneforhandler på Grønland, hvor kunderne er KGH, Kongelige Grønlandske Handel og GTO, Grønlands Tekniske Organisation. Firmaet må derfor have en servicestation deroppe. Firmaet overtager GTO's servicestation ved Holsteinsborg og senere bliver det til endnu fire servicestationer: Julianehåb, Frederikshåb, Jakobshavn og Godthåb. Firmaet har også servicen for alle Øresundsfærger, men dette ophører, da der bliver oprettet en servicestation i Malmö. Øresundsfærgerne er en god forretning med et stort antal af årlige eftersyn af store flåder, så dette bliver et stort tab for Alfred Raffel A/S.

Da det voksende antal godkendelser og krav om skibes udrustning med gummiredningsflåder er tilendebragt, reduceres markedet til næsten udelukkende salg til nybygninger og fornyelser. Specielt går det godt med de små Tern-flåder, der bliver solgt til lystbåde og fiskekuttere under 20 tons, der ikke er tvungne til at have flåder ombord. I en længere årrække aftager Alfred Raffel A/S halvdelen af produktionen af Tern-flåder hos RFD, England. Et år når man op på 140 stykker. Det viser sig dog, at flådernes levetid er ca. tre gange så lang som forventet. Som følge heraf beslutter RFD, England at lukke fabrikken i Humlebæk, og firmaet er nu henvist til import.

Fabriksparken

I 1965 er der højkonjunktur. Mange firmaer flytter ud i nybyggede industrikvarterer i udkanten af byerne. Alfred Raffel A/S følger trop, da der er behov for udvidelse, idet værkstedslokalerne i Sydhavn efterhånden er blevet for små. På det tidspunkt går salget af gaffeltruck og reservedele godt, også eftersynene af gummiredningsflåderne går udmærket. Der bliver derfor købt en 10.000 m² stor grund på Fabriksparken 56 i Glostrup og bygget tre haller à 600 m² til henholdsvis trucks, lager og flåder samt en kontorbygning. Grunden er stor nok til om fornødent at udvide byggeriet til det dobbelte. Det er bygget, så man kan ekspandere som alle gør midt i 1960'erne. I juni 1966 står den nye bygning til ca. 2,1 mill. kr. klar til indflytning. Den nye bygning vækker både begejstring hos ledelsen og de ansatte:

“Det var meget fornemt, at komme derud. Jeg kan huske, at jeg havde været sygemeldt. [...]så da jeg kom tilbage, var det Eiler Raffel, der viste mig rundt. Og jeg humpede bag efter ham, det bedste jeg kunne efter en større operation. Han var meget glad for at vise det frem derude. Der fik jeg så mit eget lille kontor”.

Den gamle Raffel dør

Tiden i Fabriksparken bliver meget kort for Alfred Raffel. Efter at firmaet er flyttet ud i de nye bygninger i juni 1966, kommer han stadig hver dag på kontoret. Han deltager dog hverken i ledelsen eller andre aktiviteter, men får tiden til at gå med avislæsning og en lille snak. I løbet af efteråret bliver han dårligere og dårligere. Den 16. december dør Alfred Raffel, 87 år gammel, og blot to dage senere dør også hans hustru Lizzi Raffel.

Glæden varer ikke længe

Den samme sommer, hvor Alfred Raffel A/S er flyttet ud i de nye bygninger, vender konjunkturerne. Det bliver en hård tid for firmaet, der i den grad kommer til at mangle likvider. Der er gået mange penge til byggeriet, og firmaets penge er nu bundet i fast ejendom og jord. Endvidere er den nye husleje og ejendomsskat meget høj. Tabet af gaffeltruckagenturet er også medvirkende til, at det begynder at gå dårligt.

I 1967 henvender et lille konsulentfirma Eurocon sig for at udarbejde en plan for rationalisering af firmaet. Eurocon koncentrerer sig først og fremmest om ledelsen, som ofte står for skud, når tingene ikke fungerer. Deres første forslag er, at Carsten Raffel skal tage sig af al kunde- og leverandørkontakt, mens Eiler Raffel skal tage sig af det regnskabsmæssige. Senere kommer en gennemarbejdet plan med personaleafskedigelser og ansvarsflytninger. Planen bliver fremlagt på et bestyrelsesmøde og vedtaget. Samtidig foreslår bestyrelsesformand Hjejle at ansætte den tidligere direktør Kjellerup fra Hess & Co. i Vejle til at overvåge ledelsen og bistå med sine ledelseserfaringer. De to brødre Eiler og Carsten er dog en smule betænkelig ved, at Kjellerup skal ind i firmaet som meddirektør. Men forslaget bliver vedtaget, og det viser sig, at Kjellerup er en udmærket samarbejdspartner. Han

fungerer også som opmand mellem de to brødre, der ikke altid er helt enige om, hvordan tingene skal løse

Ledelsen er ikke de eneste, der bliver gået efter, også personalet bliver checket. I et brev informeres de ansatte om Eurocons undersøgelser, der bl.a. går ud på at se nærmere på effektiviteten blandt de ansatte. Der bliver i den periode taget tid på arbejdet, og hver i sær kommer de ind til en personlig samtale hos direktør Kjellerup, der checker om arbejdet bliver lavet godt nok. En ansat husker, at hun skulle gøre rede for, hvordan hun gjorde, når hun sendte noget til fakturering.

Hver til sit

Uden Eurocons hjælp indser direktionen, at virksomheden som lagerførende grossist for A/S Nordiske Kabel- og Traadfabriker's søm, skruer og jerntråd m.m. ikke længere lønner sig. Man står endvidere med et amputeret truckværksted efter, at Wendelboe er gået med gaffeltruckagenturet. Carsten Raffel kommer derfor med et forslag, som han kalder for "Operation Ryvangen", der går ud på at skille sig af med bygningen, truck, redningsflåder, engroslageret og formindske firmaet til de givtige agenturer. Det vil sige, at firmaet skal skille sig af med alt det, der giver under 20 % på lager og i stedet samle de gode agenturer og købe en stor villa i Ryvangen og have kontor der. Men Eiler Raffel synes ikke om sin brøders idé, da det betyder, at de skal droppe gummiredningsflåderne, som han efterhånden har fået et helt specielt forhold til. Modsat Carsten, der aldrig rigtig har haft tillid til, at flåderne kan betale sig, er gummiredningsflåderne blevet Eilers et og alt. Han har arbejdet med flåderne fra begyndelsen, introduceret dem på det danske marked og kæmpet for at få dem godkendt af de danske søfartsmyndigheder, og vil derfor ikke sådan uden videre opgive forhandlingen af dem. Det til trods for at indtægtskilden på flåderne på det tidspunkt ikke er så høj - det firmaet tjener penge på, er de årlige obligatoriske eftersyn. "Operation Ryvangen" bliver derfor aldrig til noget.

Brødrenes uenighed i forsøg på at finde en løsning for at redde firmaet ender med, at Carsten Raffel vælger at gå ud af firmaet. Han foreslår, at han pr. 31. december 1967 udtræder af firmaet med agenturerne for sprængstof og Teleflex fjernbetjening mod at forære Eiler Raffel sine aktier i firmaet. Dette kommer de to brødre overens om, og Carsten Raffel starter herefter sit eget firma. På det tidspunkt er Eurocons rationaliseringsplan vedtaget, og en del af personalet er blevet opsagt. I alt bliver 15 funktionærer sagt op, hvor tre af dem dog får mulighed for at følge med Carsten Raffel.

Uddrag fra overenskomsten mellem Alfred Raffel A/S og direktør Carsten Raffel:

"Direktør Carsten Raffel udtræder af selskabets direktion den 31. December 1967. Selskabet er indforstået med, at direktør Carsten Raffels erhvervsvirksomhed, som påbegyndes pr. 1. januar 1968, overtager følgende eneforhandlinger, som selskabet hidtil har haft: Sprængstof m.v. Fra Dynamit Nobel AG, Richard Rinker, Gummiindustrien Oslo, Zünderwerke Ernst Brünn, Schaffer & Co., samt Teleflexmateriel fra Teleflex Svenska AB".

Derudover aftaltes det, at Eiler fik Carstens aktier i Alfred Raffel A/S kr. 130.000,- nominelt, mod at Carsten fik Eilers aktier i svenske Telehytt kr. 4.000,- nominelt.

Carsten besøger bl.a. det tyske firma Dynamit Nobel AG, som man har repræsenteret siden 1916, for at fortælle direktøren om situationen. Han har Carsten kendt gennem flere år, og han giver blot Carsten hånden og siger: "In Ordnung Herr Raffel".

Det står nu klart, at den nye bygning må sælges og virksomheden reorganiseres. Efter et besøg i Handelsbanken, lover direktør Gade at hjælpe Eiler Raffel med at finde en køber til bygningen.

Direktør Gade får et billede af bygningen, og inden for et par uger har han fundet en køber. Eiler Raffel og Kjellerup fortsætter som direktører, efter at Carsten Raffel er udtrådt af firmaet. De står nu tilbage med resterne af truckafdelingen, gummiredningsflåderne, A/S Nordiske Kabel- & Traadfabriker og jernagenturerne. I løbet af sommeren sælges truckafdelingen til Assentoft, der starter selskabet Raffel Trucks. A/S Nordiske Kabel- & Traadfabriker indvilliger sig i at tage hele lageret af deres varer retur. Sammen med Kjellerup beslutter Eiler Raffel at dele det reducerede firma i to. Eiler Raffel A/S kommer det nye firma til at hedde, som udelukkende skal tage sig af gummiredningsflåderne. Kjellerup finder nye lokaler til Eiler Raffel A/S på Vibevej på Nørrebro i København. Det gamle firma Alfred Raffel A/S fortsætter med de resterende agenturer og med Kjellerup som direktør. Firmaet flytter til Niels Ebbesensvej på Frederiksberg.

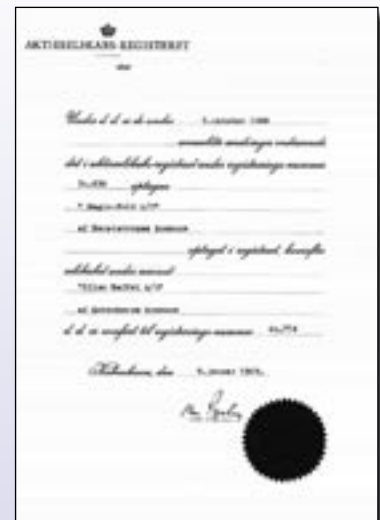
Eiler Raffel A/S

Den 21. januar 1969 kan firmaet Alfred Raffel A/S på Niels Ebbesensvej fejre 100 års dagen for firmaet Hermann Raffels grundlæggelse. Det bliver dog kun til en lille beskeden frokost på grund af de sidste svære år. Kort tid efter er Kjellerup dog nødt til at likvidere det gamle firma, Alfred Raffel A/S, da det kun lige kan løbe rundt. Et håb om at overtage et nyt tysk agentur på badekar, skulle ellers have reddet firmaet, men desværre lykkes det ikke at få dette agentur. Derfor besluttes det i juli 1969 at likvidere firmaet, men

det skal først ske, når Eiler har besøgt de forskellige

firmaer for at få agenturerne overflyttet til Eiler Raffel A/S - nøjagtigt som hans far gjorde det i 1927. Således overtager Eiler Raffel A/S agenturerne for de belgiske Laminoirs de Longtain (diverse jernprofiler) og UBELL (blanktrukket stål) samt de franske Société des Anciens Etablissements L. Geismar og Resorts du Nord. Det tyske firma Robel, der som det franske Geismar fremstiller jernbaneværktøj og maskiner til anlæg og vedligeholdelse af jernbanespor, bliver opsagt og tilrådet til at tage Eilers svoger, Christian Kongsted som ny agent. Dette sker, fordi man ikke ønsker at have to konkurrerende agenturer. Resten af agenturerne bliver opsagt til 31. december 1969 eller overført til Carstensen og firmaets sælger Bentsen. Direktør Kjellerup flytter den 1. januar 1970 ind på Vibevej hos Eiler Raffel A/S, hvorfra han i løbet af et par måneder afvikler Alfred Raffel A/S.

Eiler Raffel A/S fortsætter således både med gummiredningsflåderne og jernagenturerne. Foruden Eiler som direktør har firmaet tre ansatte Andersen, der tager sig af redningsflåderne og Helle Larsen, der er sekretær samt en mand på værkstedet. Andersen, der tidligere har været gummiredningsflådernes førstemand, har Eiler været nødsaget til at afskedige i forbindelse med rationaliseringen af firmaet i Fabriksparken. Men nu, hvor han har startet Eiler Raffel A/S, vil han gerne have Andersen tilbage. Andersen skal på det tidspunkt til at begynde hos A.P. Møller, men det lykkes Eiler at overtale ham til at komme tilbage til gummiredningsflåderne.

Kontoret på Vibevej

Stemningen på kontoret på Vibevej er en hel anden husker sekretæren Helle Larsen, der har været ansat i Alfred Raffel A/S siden 1961:

“Altså jeg vil sige, at vi fik det lidt bedre på Vibevej. Men der blev vi så skåret ned, så der kun var Eiler, Erik Andersen og undertegnede. Så måtte han jo til at falde lidt ned på jorden, Eiler Raffel, og tale med folket. Der tror jeg, vi fik et julegratiale på en månedsløn.”

Hun husker også Eilers initiativ, når det var koldt på kontoret, som det ofte kunne være om vinteren:

“Det var ikke altid, der var lige meget varme på. Da viste det sig så, at Eiler Raffel virkelig kunne finde på noget. Når det sådan var rigtigt koldt og man begyndte at true med at gå hjem, så styrtede han over for at købe tre små Gammel Dansk eller hvad det nu var for noget Fernet Branca. Så skulle vi have sådan en hver, så kunne vi nok holde til lidt igen”.

Hun sammenligner tiden på Vibevej med, hvordan det var, da hun i sin tid begyndte i firmaet, der dengang lå på Vodroffsvej:

“Jeg husker det så tydeligt, da jeg startede der i sin tid. Så kom Eiler Raffel ind og delte posten ud. Døren røg op og ind kom Eiler Raffel med papirerne i hånden. Der sad så frøken Berner og jeg og skulle tage imod post (...) vi havde to skriveborde, der stod op mod hinanden. Så kom han ind med posten og sagde ikke et kuk. Han kom bare ind og smed det på bordet. Jeg vendte mig om og sagde: “Godmorgen Direktør Raffel”. Han kiggede bare undrende på mig og svarede ikke. Men der gik ikke en uge før jeg havde lært ham at sige godmorgen. Det havde jeg været vant til, der hvor jeg kom fra, at man sagde godmorgen til direktøren”.

Carsten Raffel A/S

Carsten Raffel starter sit eget firma Carsten Raffel A/S med agenturerne for sprængstof m.v. samt Teleflex, der er en mekanisk fjernbetjening hovedsagelig til både, men også industri. Carsten har i sin tid sammen med englænderne været med til at starte Teleflex Svenska i Sverige og føler derfor det meget naturligt at fortsætte denne forretning, som hidtil har været en rigtig god forretning.

Firmaet Carsten Raffel A/S holder til i Herstedvang, men flytter senere til andre lokaler på Marielundvej i Herlev. I 1972 beslutter Carsten Raffel sig for at dele firmaet i to: Sprængstof og Teleflex. Sammen med medarbejderen Willy Sørensen, der stod for afdelingen med sprængstof m.v., starter han firmaet Raffel & Sørensen A/S. Hver skyder de 25.000 kr. i firmaet, der flytter til Rødovre. I Carsten Raffel A/S er der nu kun Teleflex tilbage og den forretning flytter Carsten Raffel til Helsingør. Han er herefter en dag i Rødovre en gang om ugen og fire dage i Helsingør. Begge firmaer går godt, hvilket ifølge Carsten Raffel skyldes, at de nu koncentrerer sig om få ting. Med andre ord er, Carstens “Operation Ryvangen” lykkedes bare ikke med det gamle firma Alfred Raffel A/S, men med de to nye foretagender.

I 1978 vælger Carsten Raffel at sælge firmaet Carsten Raffel A/S i Helsingør, da han får et tilbud fra Sophus Berendsen, som det er svært at sige nej til. Han fortsætter samarbejdet med Willy Sørensen og har hovedsagelig med sprængstof at gøre. Men efterhånden vil han gerne trække sig tilbage helt, og han sælger derfor glidende sine aktier til Willy Sørensen.

En tragisk hændelse i 1991 bringer dog Carsten Raffel på banen igen. Willy Sørensen har begået selvmord og Willys kone, Lis Sørensen, beder derfor Carsten om hjælp til at få styr på forretningen. Christian Raffel, der er søn af Eiler Raffel, hører om den triste hændelse og tager kontakt til Carsten for at høre, om der er noget, han kan være behjælpelig med. Sammen med Lis Sørensens advokat bliver der arrangeret et møde, hvor der besluttes, at Christian ansættes som konsulent fra december 1991.

Da Raffel & Sørensen A/S går godt, henvender Christian sig i efteråret 1992 til Lis Sørensen for at diskutere en ny samarbejdsaftale. Dette kommer der ikke noget ud af. Han kontakter derfor Dynamit Nobel AG, der er Raffel & Sørensen A/S' hovedagentur for at høre om mulighederne for et samarbejde mellem dem. Denne henvendelse har det tyske firma ventet længe på, og de afbryder herefter deres samarbejde med Raffel & Sørensen A/S. Den 30. april 1993 overtager Raffel & Co. ApS så agenturet for Dynamit Nobel AG.

På grund af intern uenighed i Raffel & Sørensens bestyrelse, hvor Carsten sidder, fratræder Carsten med øjeblikkelig varsel sin bestyrelsespost i begyndelse af januar 1993. Kort tid efter indleder han et samarbejde med Christian Raffel.

Agenturliste

Belgien

Acieries de Haine-St. Pierre & Lesquin: bolte

Usines Gilson: stangjern

Laminoirs de Longtain, La Louviere: koldt- og varmvalset profiler

Usines Boulonnerie & Etirage (UBELL), La Loviere: blank trukket jern, bolte

S.A. de Rotherm, Liège: zinkplader

Danmark

Nordiske Kabel- og Traadfabriker: søm, tråd og skruer

Hærens Krudtværk: jagtpatroner og jagtkrudt

England:

Aldis Brothers: signallamper

G.Q. Parachute, Croydon: faldskærme

Siebe, Gorman & Co.: dykkerudstyr, beskyttelsesmasker

Cooke, Throughton & Simms, York: mikroskoper

Edgar Allen & Co., Sheffield: værktøj, sporskifter i manganstål (specielt til sporvogne)

Henry Hughes & Co., Barkingside: ekkolodder

Williamson & Co.: luftfotografiapparater

R. Halstead & Sons, Rochdale: skytter (tilbehør til tekstilmaskiner)

Teleflex Products Ltd., Basildon : fjernstyringer til blandt andet både, vinduer og industri

Garnock, Bibby & Co., Liverpool: tovværk

Smith Aircraft Instruments, Willesden: flyvemaskineinstrumenter

Nuts & Bolts Ltd, Darlestone: bolte og møtrikker

Electro Hydraulics, Warrington: Conveyancer gaffeltruck

Blaenavon, Wales: hjulbandager

Alfred Stanley & Sons Ltd.: kortnåle (til landkort)

ICI Metals Division, Birmingham: jagtpatronhylstre

Vickers Armstrong Ltd: flyvemaskiner og luftværnskanoner

RFD Ltd, Godalming: portobeller, gummiredningsflåder, redningsveste

Coventry Climax, Coventry: gaffeltruck

Siemens Brothers, Wollwich: skibstelegrafer

Cran Pool: svømmebassiner

H.W. Sullivan Ltd.: måleinstrumenter

London Electric Firm, Croydon: Suez-projektører

Fischer & Ludlov: vinkeljern til at lave blandt andet hylder, reoler (Flowstrut)

Woods & Son: flyvemaskinelærred

Brush Ltd.: elektriske transportvogne

James C. Waterhouse, Wakefield: grafitdigler

Aeronautical Accessories, London: flyvemaskineinstrumenter

P. & M. Company, London: vandreklemmer til jernbane, skinnesmøreapparater

Frankrig

Société des Anciens Etablissements L. Geismar, Colmar: mindre maskiner fx skinneboremaskiner

Ressort du Nord: underlagsplader til jernbaneskinner

Stedef: produkter til skinnebefæstigelse

Manufacture Generale des Munition: salonpatroner

Holland:

Fokker: flyvemaskiner

Italien

Sider export: ting til jernbanebrug

Callegari: gummibåde

Polen:

Blacha Zynkowa, Katowice: zinkplader

Schweiz:

Tavaro S.A., Geneve: urværker til brandrør, der blev brugt til luftværnsgranater

Metalwerke Dornach: kobbernikkelpletterede kapper (til projektiler)

Balzers AG für dünne Schichten, Liechtenstein: tynde metalbeklædninger

Sverige:

Söderbäck, Eskilstuna: gitre til luftventilation

Berg & Co., Lindesberg: perrontraktorer og dressiner

A.M. de Jong, Hässelby: Magic Fold foldedøre, skydedørsbeslag

C.J. Wennbergs Mekaniska Verkstad, Karlstad: Jimmy Trucks (mindre gaffeltrucks)

Tyskland:

Vossloh Werke, Werdohl: fjederringe, messingovertrukne rør

Plutte, Köcke & Co., Wuppertal: tekstilmaskiner (spolemaskiner)

Severin Heusch, Aachen: tæppeluvskærenive, noppejern

Carl Dicke & Co, Ruhr: jernvitriol i vognladninger til brug mod agerkål

Aktiegesellschaft für Aluminatermische Schweissungen, Berlin: aluminatermisk svejsning. Til sammensvejsning af skinnestød.

Röhm & Haas, Ruhr: gasmaskeglas og plexiglas

Zinkwalzverband, Berlin: zinkplader

Stahlwerksverband, Düsseldorf: jernbaneskinner

Dynamit Nobel A.G, Troisdorf: sprængstof

Ernst Komrowski & Co., Hamborg: franske skruer, manganbolte og stangjern

Robel, München: jernbaneværktøj og småmaskiner

Friedr. Krupp A.G., Essen: jern

Grün & Bielfinger AG: sænkekasser til den Gamle Lillebæltsbro

R. Woeste & Co., Düsseldorf: fittings

Wasagchemie, Essen: sortkrudt

Henschel, Kassel: lokomotiver

Nitrochemie, Auschau am Inn: røgsvagt krudt, nitreret vat, bordbomber

Autoflug GmbH, Rellingen: gummiredningsflåder, licenstager af bl.a. RFD Ltd.

Elektroakustik, Kiel: ekkolodder

A. u. E. Keller, Neheimhüsten: møbelsøm

Elektro- und Gasapparatebau, Hohenlimburg: termostater til elektriske- og gasovne

W. Christophery GmbH, Iserlohn: håndtag og beslag til komfurer

Erich Jaspes, Lüdenscheid: bølgesøm

Ga-Pa Werk, Altona: pandepladsøm og isolersøm

Pyro Werk, Hannover: termometre til støberier

Luitpold Schott, Stettin: koblinger til brandslanger

Herman von Rautenkranz, Celle: kemikalier til olieboring

Gann Instrumenten, Bayen: fugtighedsmålere til træ

Deutsche Waffen und Munitionsfabrik, Karlsruhe: salonammunition

August Herzog, Oldenburg: flettemaskiner bl.a. elektriske ledninger

Küppersbusch, Dortmund: kobberrør til kedler til damplokomotiver

Rossista, Dortmund: fittings i rustfrit stål

Norge

Gummiindustrien A/S, Drammen: gummimåtter til brug ved sprængninger

USA

Colgate: toiletartikler

Armstrong Manufacturing Company, Bridgeport, Connecticut: gevindskæreværktøj

Crouse-Hinds, Syracuse: landingslys til flyvepladser

